

NICOLAI VIGELII IV
RISCONSULTI

DIGESTO-
RVM
PARS QVINTA:

De obligationibus & actionibus
ex contractu descendentibus.

BASILEAE, EX OFFICINA
OPORINIANA.

DE OBLIGATIONIBUS ET
actionibus in genere.

Absolutis causis iuris lucrativis, dicendum nunc de causis iuris onerosis, ut sunt obligationes & actiones ex contractu & quasi contractu, item ex delicto & quasi delicto descendentes. Prius tamen obligationum & actionum tractatus generalis praemittendus.

4385

DE OBLIGATIONIS DEFINITIONE, ITEM DE NATURALI OBLIGATIONE. Cap. I.

OBLIGATIO definitur Inst. de obligationibus, in princip. his verbis: Obligatio est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius rei solvendae secundum nostrae civitatis iura. Vinculum in hac definitione metaphoricis ponitur. Est enim proprie vinculum restis sive funiculus, quo res aliqua alteri est alligata. Ut igitur homo rem aliquam alij funiculo alligat, ita ius quoque contractu vel delicto interueniente homines invicem ligat ad praestanda ea, de quibus inter eos convenit, vel quod lex statuit. Ista iuris ligatio dicitur obligatio; unde & à ligando nomen traxit. Sequitur in definitione: Quo necessitate adstringimur alicuius rei solvendae. Hoc est quod Paulus iurisconsultus l. oblig. §. in prin. ff. de action. et obligat. ait: Obligationum substantia non in eo consistit, ut aliquod corpus nostrum aut seruitutem nostram faciat, sed ut alium nobis obstringat ad dandum aliquid, vel faciendum, vel praestandum. Cum igitur res aliqua venditur, simulatque de precio convenierit, obligatio quidem nascitur, non tamen ob hoc emptor statim, traditione nondum facta, dominus rei venditae efficitur: sed habet tantum venditorem obstrictum ad rem venditam tradendam. Unde fit, ut rem venditam ex causa empti condicere quidem possit, vindicare vero non possit. l. si uger. 50. ff. de rei uendicat. l. seruum. 17. C. de rei. Hinc etiam imp. Diocletianus: Traditionibus (inquit) & usucapionibus dominia rerum, non nudis pactis transferuntur. l. trad. 10. C. de pactis. Sequitur in definitione proposita: Secundum nostrae civitatis iura. Hoc est, secundum actionem à iure civili eo nomine propositam. Siquidem singulae obligationes, suas certas habent actiones à iure civili praescriptas, certosque limites constitutos, ultra quos reus actori non est obligatus. Unde Pomponius: Deinde (inquit) ex his legibus eodem ferè tempore actiones copositae sunt, quibus inter se homines disceptarent: quas actiones, ne populus prout uellet institueret, certas solennesque esse uoluerunt. l. §. deinde ff. de origine iuris.

4386

De naturali obligatione.

Ex his collige, licet aliquid natura equum sit, nisi tamen iure civili eo nomine actio prodita sit, actionem ex eo non competere. Unde cum duplex ius sit, naturale nimirum & civile: naturale ius obligationem quidem parit, & exceptionem, sed non actionem. Omnis autem actio iure civili prodita est. tunc etiam alia obligatio naturalis dicitur, alia civilis. Naturalis obligatio illa dicitur, quae sola naturali aequitate nititur, nullo iure civili suffulta: imò sepe iure civili reprobata, ut ex speciebus sequentibus apparet. Civilis autem obligatio dicitur, ex qua iure civili prodita est actio, licet ex naturali iure originem trahat. Sic emptio, uenditio, locatio, conductio, quamuis ex iure naturali seu gentium descendat, l. ex hoc. §. ff. de iusticia & iure. civilem tamen obligationem parit: quoniam iure civili actio eo nomine prodita est. Naturalis obligatio definitur l. cum amplius. §. 4. in fine. ff. de reg. iuris, his uerbis: Is natura debet, quem iure gentium dare oportet, cuius fidem secuti sumus. Huius species sunt, prima quidem quae ex pacto nudo nascitur. Nam iure naturali ac gentium equum est pacta quamlibet nuda seruari. Siquidem Ulpianus: Huius edicti aequitas (inquit) naturalis est. Quidenim tam congruum fidei humanae, quam ea quae inter eos placuerint, seruari? l. in prin. ff. de pactis. Sed ius civile ex pacto nudo actionem non dat, sed exceptionem tantum. l. iuris gentium. 7. §. sed cum nulla. ff. de rei. igitur naturalis obligatio dicenda.

Secunda naturalis obligationis species est, si pupillus cum aliquo contrahat sine tutoris auctoritate, tunc enim naturaliter obligatur, l. §. fin. ff. de nouationib. Civiliter non obligatur, l. obligari. 42. ff. de actionibus & obligationibus. Huius exceptionem uide j. cap. 3. except. 1. repl. 2.

Tertia species est in seruo contrahente. Nam & hic civiliter non obligatur, cum serui iure civili pro nullis habeantur: sed naturaliter obligatur. l. serui. 12. ff. de rei.

Quarta species est in filiofamilias mutuum pecuniam accipiente. Nam & hic iure quidem civili ad mutuum reddendum non est obligatus, cum exceptione senatusconsulti Macedoniani defendatur, l. in prin. ff. ad senatuscons. Macedonianum. Naturali uero iure est obligatus. Ideoque solum ex hac causa repetere non potest. Nam ita Ulpianus: Soluendo (inquit) non reperunt: quia naturalis obligatio manet.